

בין דורו של דוד לדורו של אחאב

ויקרא רבה כו ב – דורו של דוד ודורו של אחאב¹

מצינו תינוקות בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעין לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור² ... אחר כל השבח הזה יוצאין למלחמה ונופלין! אלא, ע"י שהיו בהם דלטרין³. הוא שדוד אומר: "נפשי בתוך לבאים" - זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה, "אשכבה לוהטים" - זה דואג ואחיתופל שהיו להוטים אחר לשון הרע. ... אבל דורו של אחאב, כולם עובדי עבודה זרה, וע"י שלא היו בהן דילטורין היו יוצאים למלחמה ונוצחים. הוא שעובדיה אמר לאלוהיו: "הלא הגד לאדני את אשר עשיתי בהרג איזבל את נביאי ה' ואחאב מנביאי ה' מאה איש חמשים חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ונמים" (מלכים א יח יג) ... ואלוהיו מכריז בהר הכרמל ואומר: "אני נוֹתַתִּי נְבִיא לְה' לְבְדִי" (מלכים א יח כב) - וכל העם יודעים ולא מפרסמים למלך.⁴

חבור עצבים אפרים הנח לו: (הושע ד יז).⁵

חלק לבם עתה יאשמו: (שם י ב).⁶

ספרי במדבר פסקא מב פרשת נשא – גדול השלום

"וישם לך שלום" - ר' אלעזר בנו של ר' אלעזר הקפר אומר: גדול השלום שאפילו ישראל עובדין עבודה זרה ושלום ביניהם, כביכול אמר המקום: אין השטן נוגע בהם, שנאמר: "חבור עצבים אפרים הנח לו" (הושע ד יז). אבל משנחלקו,⁷ מה נאמר בהם: "חלק לבם עתה יאשמו" (הושע י ב).⁸

בראשית רבה פרשה לח סימן ו – בין דור המבול לדור הפלגה

"ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים". אותן של דור המבול לא נשתיירה מהן פליטה ואלו של דור הפלגה נשתיירה מהם פליטה! אלא דור המבול על ידי שהיו שטופים בגזל ... לפיכך לא נשתייר מהן פליטה. אבל אלו על ידי שהיו אוהבים זה את זה, שנאמר: "ויהי כל הארץ שפה אחת" - לפיכך נשתיירה מהן פליטה. רבי אומר: גדול השלום שאפילו ישראל עובדים עבודת כוכבים ושלום ביניהם אמר המקום: כביכול איני יכול לשלוט בהן כיון ששלום ביניהם, שנאמר: "חבור עצבים אפרים הנח לו". אבל משנחלקו מה הוא אומר? "חלק לבם עתה יאשמו". הא למדת: גדול השלום ושנואה המחלוקת.⁹

מחלקי המים

¹ נראה שמקור דרשה זו הוא בירושלמי פאה פרק א הלכה א ומשם התגלגל למדרשים רבים. ראו דרשה זו גם במדרשים: מדבר רבה יט ב, דברים רבה ה י, פסיקתא דרב כהנא פרה אדומה, תנחומא פרשת חוקת, מדרש תהלים מזמור ז ועוד.

² כאן לא נזכר "דורו של דוד", אבל הכוונה ברורה. ראו במקור בירושלמי הנ"ל: "דורו של דוד כולם צדיקים היו וכו'". לשון הרע, מלשינות.

³ היו ניצחונות בימי דוד כמסופר במקרא, אבל "היו נופלים", היינו היה מחיר לניצחון בהרוגים. אבל על דורו של אחאב אומר המדרש בפשטות: "היו יוצאים למלחמה ונוצחים" - משמע בלי אבדות כלל. ובנוסף מדרש תהלים אכן מוסיף: ולא נהרג אחד מהם. ובמקצת מהנוסחאות מוזכר "דורו של שאול" במקום "דורו של דוד". על לשון הרע בימי שאול ראו דברים רבה ח י, מדרש תהלים (שוחר טוב, בובר) יב ד, נב ב.

⁴ עצבים הם פסלים ועבודה זרה (שמואל ב ה כא, ישעיהו מו א, תהלים קטו ד ועוד). פרשני המקרא על הפסוק מפרשים אותו בנימה של ייאוש מהעם. הקב"ה אומר להושע: כל כך הרבה עבודה זרה יש בעם שאין לך מה לפנות אליהם בכלל. הנח להם. ראו רש"י, אבן עזרא, רד"ק על הפסוק. אבל למדרש יש דרך אחרת.

⁵ "חלק לבם - ממני" מפרש רש"י. ורד"ק: "חלק לבם מיראת האל ומתורתו". אך גם כאן יש למדרש דרך אחרת והוא מחבר שני פסוקים רחוקים אלה לדרשה על לשון הרע מול עבודה זרה. והושע עצמו נענש על שאמר לשון הרע על עם ישראל (ראו במדבר רבה פרשה ב, פסחים פז ע"א). ראו דברינו [הושע מורה התשובה](#) בשבת תשובה.

⁶ משנכנסו למחלוקת.

⁷ ראו גם במסכת כלה רבתי פרק ה הלכה א על בית ראשון שחבר "מפני עבודה זרה" ובית שני "מפני שנאת חנם". ומסביר שם ששנאת חנם חמורה מעבודה זרה על בסיס שני פסוקים אלה מספר הושע: "דכתיב: חבור עצבים אפרים הנח לו - בזמן שהם מתחברין ואפילו לעצביהם, הנח להם. חלק לבם עתה יאשמו". ובבית ראשון הגם שהייתה הרבה עבודה זרה "היה מאריך להם הקדוש ברוך הוא מימות רחבעם". ובאגדת בראשית (בובר) פרק פ: "כפלח הרימון רקתך" (שיר השירים ו ז) - זה דורו (של אחאב) שהיו ריקים מן המצות. ואף על פי כן נעשו חביבין כרימון. בזכות מה? על ידי שנצטמתו (פי' שנתקבצו) בהר הכרמל, שנאמר: "ועתה שלח קבוצ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל" (מלכים א יח יט).

⁸ ראו הרחבה על דרשה זו בדברינו [בין דור המבול לדור הפלגה](#) בפרשת נח.